

Nr 29.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen; given Stockholms slott den 14 januari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Ola Jeppsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Jeppsson anför:

Med anledning av Kungl. Maj:ts på grundval av generalpoststyrelsens förslag till 1928 års riksdag avlåtna proposition nr 241 medgav riksdagen (skrivelse nr 207), att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet finge intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning Kungl. Maj:t bestämde, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Sedan generalpoststyrelsen till Kungl. Maj:t inkommit med förslag till de åtgärder, som i anslutning till riksdagens beslut kunde under år 1928 anses erforderliga, bemyndigades styrelsen genom Kungl. Maj:ts brev den 31 augusti 1928 att bedriva utdelningen av postsparbanksböcker i huvudsaklig överensstämmelse med i styrelsens förslag angivna grunder.

I en till 1929 års riksdag avlåten proposition, nr 125, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att lämna enahanda medgivande som nästföregående år. Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet gjorde min företrädare i ämbetet vissa uttalanden rörande formerna för bedrivande av postsparbankens skolsparkasserörelse. Sålunda förutsattes bland annat, att postsparbankens ifrågavarande verksamhet skulle begränsas till områden, vilka ej kunde betraktas såsom egentligt verksamhetsområde för en ortssparbank, som genom positiva åtgärder ådagalagt intresse för skolsparrörelsens främjande. I den mån ortsbanken utvidgade sin ifrågavarande verksamhet, borde postsparbanken få träda tillbaka för denna.

Riksdagen — som även hade att behandla vissa motionsvis väckta förslag i ämnet — biföll (skrivelse nr 143) det i propositionen framförda förslaget men uttalade samtidigt, att den för sin del funne olämpligt att kringskära skolsparkasserörelsen genom sådana mot postsparbanken ensidigt riktade direktiv, som i propositionen ifrågasatts. Riksdagen, som icke kunde finna, att postsparbanksledningen frångått de allmänna riktlinjer, som vid 1928 års riksdag uppdragits för ifrågavarande verksamhet, hölle i likhet med motionärerna före, att det borde ankomma på de lokala folkskolemyndigheterna att fritt välja det organ för skolsparverksamheten, som med hänsyn till ortsförhållandena kunde finnas mest ändamålsenligt.

Slutligen har 1930 års riksdag (skrivelse nr 82) med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag medgivit, att generalpoststyrelsen finge för ifrågavarande ändamål, intill ett belopp av 60,000 kronor och enligt gällande huvudgrunder, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Genom brev den 10 maj 1929 och den 4 april 1930 har Kungl. Maj:t lämnat generalpoststyrelsen bemyndigande i överensstämmelse med vederbörande riksdagsbeslut.

I skrivelse den 24 november 1930 har *generalpoststyrelsen* gjort framställning om medgivande att för fortsatt utdelning åt skolungdom av penningbelopp, insatta å motböcker med postsparbanken, samt för vissa med skolsparverksamheten nära förbundna ändamål använda ytterligare medel. Därvid har styrelsen till en början beträffande de åtgärder, som vidtagits med anledning av 1930 års riksdags beslut i ämnet, lämnat följande redogörelse:

För erhållande av anmälningar till 1930 års utdelning av postsparbanksböcker har postsparbanken tillskrivit praktiskt taget endast sådana skolor, varest liknande utdelning tidigare ifrågakommit. Men dessutom hava, liksom föregående år varit fallet, även andra skolor på eget initiativ anhållit om böcker. Utdelningen har ännu icke avslutats och talrika anmälningar

ingå fortfarande. Det är därför icke för generalpoststyrelsen möjligt att nu bestämt uttala sig om det för i år anvisade anslaget större eller mindre tillräcklighet. Att detsamma kommer att helt eller så gott som helt tagas i anspråk, torde dock vara otvivelaktigt. Lika säkert är, att det ännu finnes många skolor, varest varken postsparbanken eller annan sparbank bedriver skolspårverksamhet och vilka därför, i den mån de sådant önska, borde komma ifråga vid postsparbankens utdelning av postsparbanksböcker. Det vore fördenskull rimligt, om det anslag för ifrågavarande verksamhet under år 1931, som generalpoststyrelsen anser självfallet böra utgå, ytterligare något höjdes. Styrelsen anser emellertid, att med sådan höjning bör tillsvidare anstå. I stället bör postsparbanken, enligt styrelsens förmenande, sättas i tillfälle att under nämnda år även på annat sätt än genom utdelning av postsparbanksböcker med därå insatta grundbelopp uppmuntra och vidmakthålla den på grundval av dessa böcker av barnen och genom skolorna bedrivna sparverksamheten.

Postsparbanken kan beräknas hava vid årets utgång utdelat inalles 80,000 postsparbanksböcker med ett sammanlagt grundbelopp av 160,000 kronor. Å de sammanlagt 50,000 böcker (25,000 utdelade i slutet av år 1928 respektive 1929), som hittills stått till barnens förfogande under två respektive ett år, har genom *barnens egna besparingar* (alltså utöver det skänkta grundbeloppet, inalles 100,000 kronor) insatts ett sammanlagt belopp av bortemot 300,000 kronor. Detta sparresultat, som torde få anses såsom mycket gott, torde icke hava uppnåtts utan genom i första hand lärarpersonalens berömvärda strävan att understödja och organisera barnens sparverksamhet. Även postsparbanken har på olika sätt sökt medverka härtill. Sålunda har postsparbanken kostnadsfritt tillhandahållit skolorna s. k. skolsparbössor. Inalles hava hittills rekviderats i runt tal 2,000 sådana bössor. Postsparbanken har dessutom utdelat broschyrer, anteckningsböcker för sparmedel samt affischer. De av postsparbanken uppsatta och närmast för ungdom avsedda sparpropagandafilmerna, »Sven Klingas levnadsöde» och »Trollbruden», vilka distribueras i ett flertal kopior, torde — efter vad som allmänt erkännes — hava stort propagandavärde för sparsamhetens höjande. Slutligen bör i detta sammanhang nämnas, att postsparbanken från och med i år i likhet med många enskilda sparbanker låter till skolungdomen utdela den av Svenska sparbanksföreningens avdelning för sparpropaganda utgivna barntidskriften »Lyckoslanten».

Angående behovet av ytterligare åtgärder i förevarande syfte yttrar styrelsen härefter:

Änskönt postsparbanken sålunda haft och har vissa möjligheter till främjande av skolspårverksamheten och även utnyttjat dessa möjligheter, saknar banken onekligen i viss mån önskvärd rörelsefrihet på detta område. Möjligheten att kunna verksamt bidra till en effektiv skolspårverksamhet är nämligen i hög grad beroende av det sätt, varpå postsparbanken kan icke blott lämna råd och anvisningar utan i förekommande fall även ett blygsamt ekonomiskt stöd. Det kan sålunda inträffa, att någon skola genom användning av postsparbankens skolsparbössor eller i annan form bedriver en synnerligen effektiv sparverksamhet. Resultatet kan bliva mycket gott men ändock icke så gott, som man haft anledning hoppas. Det kan hända, att något barn befinner sig i sådana ekonomiska förhållanden, att det icke utan hjälp kan åstadkomma den krona, som erfordras för att insättning skall kunna ske å postsparbanksboken. (Insättning å postsparbanksbok får ske endast i helt krontal.) Eller också fattas i det sammanlagda sparbeloppet för klassen eller skolan någon mindre summa, utan vilken klassen eller skolan

icke kan företaga den skolresa, man sedan länge planerat och för vilken man reserverat viss del av sparslantarna. Det har också förekommit fall, då skolspårverksamheten hotats att helt ointetgöras genom att skolspårkassan stulits vid förövat inbrott i skollokalen. I många sådana eller liknande fall träder läraren eller lärarinnan självupppoffrande emellan med kontanta utlägg av egna medel. I andra fall tillskriver man postspårbanken med förfrågan, om något bistånd därifrån kan lämnas. Postspårbanken har dock icke i detta hänseende samma handlingsfrihet som enskilda spårbanker, varför det ofta nog blir bankens egna tjänstemän, som privat söka tillgodose de framförda önskemålen. Detta blir stundom även fallet i samband med de små pristävlingar, som anordnas genom tidskriften »Lyckoslant» eller på annat sätt.

Överhuvud taget gäller, att postspårbanken icke har samma möjlighet som enskilda spårbanker att genom en i och för sig obetydlig utgift göra en hjälpande och uppmuntrande insats på ett område av spårverksamheten, som mera än andra fordrar oavlåttligt stöd och så att säga rent personligt intresse. Det gäller här, såsom nyss antytts, inga i och för sig stora belopp. Med postspårbankens talrika klientel, till stor del bland landets fattigare trakter, förekomma dock fall sådana som nyss relaterade och liknande relativt ofta och det skulle enligt generalpoststyrelsens förmenande vara till gagn, om postspårbanken ägde att efter styrelsens prövning förfoga över något anslag för ändamålet. Det är givetvis icke gärna möjligt att angiva några bestämda linjer för användningen av ett sådant anslag, utan borde generalpoststyrelsen härutinnan hava tämligen fria händer. Skulle det exempelvis visa sig lämpligt, att postspårbanken för upparbetande av spårverksamhet i skolorna inom trakter, som hittills äro mera eller mindre främmande därför, ställde något mindre bidrag för åstadkommande av en skolresa i utsikt, borde detta icke möta hinder. Samarbetet mellan postspårbanken och skolorna är så intimt och sker under sådan frihet från byråkratiska former i övrigt, att det synes högeligen önskvärt, att bankens kontanta bistånd till uppmuntran och främjande av skolspårverksamheten i någon mån må kunna ske även på annat sätt än genom utdelning av postspårbanksböcker till i första hand de under respektive år i skolorna nyinskrivna barnen. Generalpoststyrelsen föreställer sig såsom försöksvis lämpligt, att anslaget för skolspårverksamheten för år 1931 bestämmas såsom i år till att utgöra 60,000 kronor men att generalpoststyrelsen medgives få därutöver disponera högst 1,000 kronor för ändamål, som anses hava nära samband med förstnämnda verksamhet.

Utöver vad med siffror framhållits angående hittillsvarande goda resultat av postspårbankens skolspårverksamhet har generalpoststyrelsen understrukit det utomordentligt goda inflytande ifrågavarande verksamhet redan haft och allt framgent bör kunna öva på ungdomens fostran till ordentlighet och sparsamhet. Styrelsen stöder detta sitt omdöme icke endast på de siffermässiga resultaten, i den mån sådana stå att erhålla efter en ännu blott tvåårig verksamhet, utan även på de skrivelser, utlåtanden, förslag och tacksamhetsbetygelser, som postspårbanken mottagit från skolråd, lärare, föräldrar och barnen själva. Postspårbankens utdelning av postspårbanksböcker och vad därmed sammanhänger har, anför styrelsen vidare, på många håll i landet, där man tidigare varit tämligen främmande för spårverksamheten, uppmuntrat till en organiserad spårverksamhet som, även om den i första hand tar sikte på skolan och barnen, otvivelaktigt är och blir av stort värde också för hemmen

och samhället i stort. Styrelsen uttalar slutligen den förhoppningen, att postsparbanken skall beredas möjlighet att på den hittills lagda grunden utveckla och främja skolspårverksamheten efter de riktlinjer, som härför bäst lämpa sig.

Med åberopande av vad sålunda anförts har generalpoststyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 60,000 kronor, av postmedel till skolungdomen i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok, samt att generalpoststyrelsen därutöver må disponera sammanlagt högst 1,000 kronor för ändamål, som anses nära förbundna med den egentliga skolspårverksamheten.

Med anledning av vad generalpoststyrelsen i ärendet anført vill jag tillstyrka, att på sätt styrelsen föreslagit anslag intill ett belopp av 60,000 kronor beviljas för fortsättande även under år 1931 av ifrågavarande spårverksamhet enligt nu gällande huvudgrunder.

Departements-
chefen.

Det av styrelsen framställda förslaget om ställande till dess förfogande av högst 1,000 kronor för sådana åtgärder, som till sitt syfte kunna anses nära förbundna med nämnda verksamhet, har jag funnit mig böra lämna utan erinran. Jag vill dock framhålla, att vid användandet av detta belopp noggrant bör iakttagas, att endast sådana åtgärder ifrågakomma, som direkt taga sikte på främjande av sparsamhetsviljan.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att generalpoststyrelsen för fortsatt främjande av sparsamhet må av postmedel *dels* intill ett belopp av 60,000 kronor och enligt nu gällande huvudgrunder till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok, *dels ock* använda ett belopp av högst 1,000 kronor för åtgärder, som till sitt syfte nära sammanhänga med berörda skolspårverksamhet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.